
Иван Марков/Ivan Markov

МЕСТНИТЕ СТРАТЕГИИ ЗА РАЗВИТИЕ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛА НА ТЕРИТОРИЯТА

(на примера на общините Елхово и Болярово)

*The Local Strategies for Development: a Basic Factor
for the Use of the Territory Potential (following the
example of the municipalities of Elhovo and Bolyarovo)*

The European agricultural policy is based on two major principles: direct payments and development of the rural regions. The programme for the development of the rural regions has several aims. Its conception deals with the integrated development of rural territories classified as rural regions in the programme. The article examines the approaches and the essence of the elaboration of the local strategy for development as a basic factor for the use of the territory potential following the example of the Elhovo-Bolyarovo region.

Политиката за развитие на селските райони е част от Общата селскостопанска политика (ОСП) с нарастващо значение. Тя поощрява устойчивото развитие в селските райони на Европа, като е насочена към икономически, социални и екологични проблеми. Повече от половината от населението на ЕС живее в селски райони, които обхващат 90% от територията на ЕС. „Лидер” е новаторски подход в рамките на политиката на ЕС за развитие на селските райони. За програмния период 2007–2013 г. „Лидер” няма да продължава да бъде отделна програма, а ще бъде интегриран (mainstreaming – букв. „ще се влее основния поток”, бел. прев.) във всички национални/регионални програми за развитие на селските райони. Това ще открие нови възможности за прилагането на подхода „Лидер” в много по-широк мащаб и сред много по-голяма област от дейности за развитие на селските райони, отколкото преди. „Лидер” насърчава селските райони да търсят нови начини да станат или останат конкурентноспособни, да използват максимално своите ресурси и да преодолеят предизвикателствата, пред които са изправени като: застаряващо население, ниско качество на предоставяне на услуги или липса на възможности

за трудова заетост. По този начин „Лидер“ допринася за подобряване на качеството на живот в селските райони за семействата на фермерите и по-широкото население в селските райони. Използва се холистичен метод за решаване на проблемите в селските райони. Методът приема например, че конкурентоспособността в производството на храни, запазването на чиста околна среда и създаването на възможности за работа на местното население са взаимоподдържащи се аспекти от живота в селските райони, изискващи специфични умения, подходящи технологии и услуги, които трябва да бъдат решени като един цялостен пакет и с подходящи политически мерки¹.

Общините Елхово и Болярово са класифицирани като селски райони. Отличават се с ниска степен на развитие, преобладаване на аграрното стопанство в икономическото развитие, влошени демографски показатели и наличие на потенциал, който може да се използва при разработване на местна стратегия за развитие.

Територията на района „Елхово–Болярово“ е разположена в Югоизточна България (Югоизточен район за планиране), в границите на Ямболска област. В административно отношение включва общините Елхово и Болярово. Местоположението ѝ е периферно. Изолираността на територията ограничава и в известна степен задържа развитието на района, което може да се преодолява чрез провеждането на обоснована и ресурсно осигурена регионална политика. Друга особеност на местоположението е меридионалното разположение на територията, което ѝ осигурява по-големи контактни зони със съседните общини. Те могат и трябва да се използват по-ефективно при развитието на трансграничното сътрудничество.

В тези граници територията на района е 1370 кв.км, което представлява 40,8% от територията на област Ямбол и 9,4% от територията на Югоизточния район за планиране.

Човешките ресурси са основният и определящ фактор за цялостното развитие на територията на района през следващите години. През последните десетилетия изключително неблагоприятна тенденция е непрекъснатото намаляване на броя на населението на района. През 2008 г. населението на района е 22 104 д. и съставлява 15,7% от това на Ямболска област и 2,7% от населението на Югоизточния район за планиране. Средногодишното намаление на населението е по-високо в Югоизточната част на района, община Болярово. Съставената прогноза за броя на населението в общините към 2013 г. предвижда процесът на абсолютно намаление да се запази. Тези демографски процеси ще ограничават и задържат развитието на района. Това изисква нови подходи и нови политики при развитието и управлението на човешките ресурси. Средната гъстота на населението на района е 16,9 д.км², при 44,6 д.км² за област Ямбол и 53,4 д.км² за Югоизточния район за планиране.

Описание на ситуацията

Природоресурсен потенциал

Преобладаващият релеф в района е равнинно-хълмист (200-600 м.н.в.), а незначителна площ заема нископланинският тип релеф. Обхваща част от низинно-хълмистата и нископланинска Тунджанска област – район на средното поречие на р. Тунджа, и част от Дервентските възвишения.

В западната част централно място заема Елховското поле. Неговата равна повърхнина се простира от двете страни на протичащата от север р. Тунджа. Надморската височина е 100-150 м. В периферните си части полето постепенно преминава в полегатите склонове на Манастирските и Дервентските възвишения. Дълбочината на разчлененост на релефа на района е много малка, а почвената ерозия е слабо изразена.

Повечето от земеделските територии са с малки наклони и не ограничават териториалното развитие на транспортната инфраструктура, селищната мрежа и изграждането на хидромелиоративни съоръжения.

Минералните и енергийни ресурси на територията на района са сравнително ограничени. От металните минерални ресурси има находища на оловно-цинкови руди в Устремското рудно поле (експлоатацията на рудник „Лесово“ е преустановена), а запасите на медни руди при с. Иглика и на железни руди при с. Голямо Крушево нямат промишлено значение. Прогнозни запаси на медни руди има и в находище „Лалково“, което не е разработено.

От неметалните минерални суровини има находища на барит, андезит, сиенит, гранит, доломити, варовици. При с. Гранитово се добива гранит за настилки и облицовки.

На територията на района е Елховското лигнитно находище. Доказаните запаси се изчисляват на около 600 млн.т., но са с ниска калоричност и високо съдържание на сяра.

Основни климатообразуващи фактори в района са малката надморска височина, близостта до Черно и Средиземно море. Територията на района попада в континентално-средиземноморската климатична област, Сакаро-Странджанска подобласт.

В резултат на анализа на климатичните фактори, режима и териториалното разпределение на климатичните елементи могат да се направят следните изводи:

- Районът разполага със значителен агроклиматичен потенциал за развитие на всички основни култури – зърнени, технически, зеленчукови култури и трайни насаждения;

- Лимитиращ фактор се явява количеството на валежите, които са на границата на водопотреблението на културите през вегетационния период. Силно изразената неравномерност на разпределение на валежите през годината, произтичаща

от малкото им количество през летните месеци и високата честота на периоди без валежи в същите месеци предопределя необходимостта от напояване;

- Крайните икономически резултати от отглеждането на земеделските култури на територията на района ще се определят от състоянието и възможностите за използване на хидромелиоративните съоръжения.

Водните ресурси на района са ограничени. Експлоатацията на поровите подземни води е близо до ресурсните възможности на водоносните хоризонти. Значителен резерв за увеличаване на добива на подземните води притежават карстовите и пукнатинно-карстовите басейни. Те обаче са разположени в сравнително труднодостъпни и отдалечени от населените места райони. По тази причина разширяването на *експлоатацията на карстовите води ще изисква значителни инвестиции*. Въпреки това перспективни са карстовите води в южната част на района. Ограничени са възможностите за използване на минералните извори.

Територията на района попада в Средиземноморската почвена област, Странджанска провинция. Основните почвени типове са канелените (лесивирани) и чернозем-смолници. *Описаните почвени типове притежават добра пригодност за развитие на земеделието – зърнени и технически култури, овощни и лозови насаждения*. За подобряване на тяхното плодородие е необходимо прилагането на ограничено минерално торене, удълбаване на орния пласт, подобряване на физичните им свойства чрез оструктуряване, варуване, напояване или осушаване.

Демографска ситуация

Раждаемостта в района е ниска. Тя е 7,7‰ при 9,2‰ за област Ямбол. Увеличават се селата, в които не са регистрирани раждания. При тази демографска ситуация не могат да се стимулират стопански дейности за подпомагане на развитието на общинската икономика.

Смъртността като много важен демографски показател се характеризира с тенденция на намаляване. И през следващите години (до 2013 г.) смъртността ще бъде най-неблагоприятният фактор, който ще определя динамиката на демографската ситуация в общината. Смъртността в района е 21,9‰ при 16,3‰ за област Ямбол. Висока е стойността на този показател в община Болярово – 27,6‰.

Естественят прираст в района е отрицателен (-14,2‰), при (-7,1‰) за област Ямбол. Висока е стойността за община Болярово (-20,8‰). Съставената демографска прогноза за двете общини (към 2013 г.) се основава главно на динамиката на естествения прираст. Чрез активни и ресурсно осигурени политики са възможни и други хипотези за динамиката и развитието на човешките ресурси. Те обаче трябва да бъдат обосновани и взаимосвързани на областно и национално равнище, като в тях специални приоритети се насочват към приграничните и периферни територии.

В динамиката на **механичното движение** на населението най-характерната особеност е намаляването на броя на изселванията, както и абсолютната величина на механичния прираст.

Възрастовата структура на населението разкрива много по-пълно демографската ситуация в района. Най-общо тя доказва регресивния тип възпроизводство, който доминира през последните десетилетия. С много важно значение за развитието на района е анализът и оценката на възрастовата структура от гледна точка на трудоспособността на населението. Населението в подтрудоспособна възраст е 13,8%, в трудоспособна възраст – 55,4%, и в надтрудоспособна възраст – 30,8%. Тези показатели за Ямболска област са съответно 15,2%, 60,5% и 24,3%. Тревожно е състоянието на възрастовата структура на населението на община Болярово. Населението в подтрудоспособна възраст е едва 11,9%, а в надтрудоспособна възраст – 42,7%. Това показва, че почти половината от населението на общината е в пенсионна възраст. При тази възрастова структура на човешките ресурси в района реализирането на нови икономически дейности и културна политика ще бъде изключително затруднено и съпроводено с непрекъснато увеличаване на разходите в общинските бюджети. Структурата на **заетостта** в голяма степен се определя от специализацията на стопанството. Докато в община Болярово водещо място има аграрният сектор (около 32%), в община Елхово нараства дялът на заетите в сектора на услугите (около 48%). Висок е и дялът на заетите в индустрията – около 42%.

Коефициентът на безработица намалява, но все още показателите са високи спрямо средните за областта и Югоизточния район за планиране – 15% за Елхово и 22% за Болярово.

Като особеност може да се отбележи, че една част от наетите в първичния сектор са сезонно наетите през годината, което формира и повече финансови задължения на общинските администрации към тази група икономически активно население. Най-голям е дялът на наетите в растениевъдството, увеличава се броят на наетите в животновъдството, търговията и обслужващите дейности и в някои преработващи производства (главно за производство на храни).

Социално-икономическо развитие

Икономическият профил и специализация на районната икономика е в областта на **аграрното стопанство**. Площта на земеделската земя е около 971,4 хил. дка, което е 70,9% от територията на района. За община Елхово тя заема 74,7% от територията, община Болярово – 67%. В района са разположени 34% от земеделските земи на Ямболска област.

Растениевъдството осигурява около 2/3 от общата земеделска продукция (2005 г.). Приоритетно място в растениевъдството на района заемат зърнени култури. Агроекологичните условия, традициите в производството дават предимство в отглеждане на култури като пшеница, ечемик, тритикале. Основната зърнена култура

в района е пшеницата. Има изразена тенденция към увеличаване на площите на пшеница. Друга тенденция е, че се увеличават засетите площи с кориандър, докато за останалите култури площите намаляват. Очевидно пазарният фактор налага нова структура на отглежданите земеделски култури.

Необосновано ограничени са площите на трайните насаждения – ябълки, сливи и лозя. Докато площите на винените лозя намаляват, рязко се увеличават площите на сливовата култура. Агроекологичният потенциал е предпоставка за развитие на интензивно аграрно стопанство. Практически тази политика може да се реализира чрез изграждане на по-мощни сдружения на производителите на аграрна продукция, които да бъдат конкурентоспособни на пазара. Паралелно с това е необходимо изграждането на малки и средни предприятия за преработка на земеделската продукция, което ще бъде един от главните приоритети в разработване на местната стратегия за развитие. Целта е постепенно изграждане на ефективни аграрно-индустриални вериги, които ще бъдат основните икономически конструкции на развитието и добавената стойност ще остане в района.

Животновъдството е второто основно производствено направление в аграрния сектор. То се развива при много благоприятни условия – природни условия с възможности за продължителна паша през годината, естествени пасища и добра естествена фуражна база, традиции и др. Най-общият анализ на промените в структурата на животновъдството разкрива, че се увеличава броят на едрия рогат добитък, на козите, птиците, зайците и пчелните семейства. Намалява броят на отглежданите биволи, свине и овце. Овцевъдството е традиционен и специализиращ отрасъл за аграрното стопанство в общината. От гледна точка на възможностите и ресурсите на общината броят на отглежданите селскостопански животни е необосновано малък. Сравнително ниска е продуктивността на селскостопанските животни. Причините за това са липсата на обща политика за системна и непрекъсната селекция и поддържането на високопродуктивни породи. В общата продукция на животновъдството с най-голямо значение е говедовъдството (месо и мляко), козевъдството (мляко) и пчеларството (пчелен мед и пчелни продукти).

Вторичният сектор е представен от производството на текстил и шивашки изделия, малки мощности за преработка на аграрни суровини, производства на машиностроенето. Основен дял в икономическата структура има **леката промишленост**, представена от шивашки предприятия и предприятия за производство и търговия с трикотажни изделия. Тя е водещ отрасъл в района, осигуряващ най-голям брой работни места. Водещи са фирмите „Яница“ АД, „Продакшън“ ООД, „Дели – 99“ ЕООД и др.

В производството на храни, напитки и тютюневи изделия водещо място има производството на млечни продукти и хлебни изделия – „Арачиев“, Кирилово, „Валсон“, „Хляб и хлебни изделия“, цехове за колбаси и месни продукти и др.

В Болярово работи и цех за преработка на метлен клас, като над половината от продукцията е предназначена за износ.

На базата на местни суровини е развита преработката на зърно и производството на фуражи. Функционират няколко фирми, по-големи от които са:

Фуражен завод „Елхово” ООД. През дългогодишния си период на работа е запазил своя предмет на дейност – производство на комбинирани фуражи, преработка и съхранение на зърнени храни и търговска дейност.

Капацитетът на производство на фуражния завод е 115 000 т комбинирани фуражи.

Приемането на суровините се извършва от авто- и жп. разтоварища. Разтоварищата са разпределени за приемане на зърнени и меки суровини. Зърнените суровини се приемат за съхранение в кръгли стоманенобетонни силози с вместимост 5000 т и 3000 т. Има и силоз за меки суровини. Минералните компоненти се приемат пакетирани и се съхраняват в плосък склад на палети по изискванията на БДС.

Дружеството разполага със зърнобази в гр. Елхово и гр. Болярово.

Машиностроенето в района е представено от „Лемекон” и „Орудница – 2000” – металолеене, производство на фасонни части за тръби, чугунолеене, цех за метални мрежи и др. В областта на **електропромишлеността** в района работи фирма „Елпром – Елхово”, специализирана в производството на електроавтомобили за леки и товарни автомобили, селскостопански машини, електро- и мотокари.

Основната дейност на Дружеството е в областта на производството на елементи и резервни части за електрически системи на автомобили – включватели за стартери за автомобили; запалителни бобини за автомобили; електронни реле-регулатори за автомобили; електрически изделия за кари и селскостопански машини; дистрибуторни капачки и палци.

Анализът на развитието на индустрията води до следните изводи:

- Икономическата криза, загубата на пазари, големите дългове и амортизирани дълготрайни материални активи доведоха до значително намаляване на броя на реално работещи предприятия, а на останалите работещи – до намаляване на продукцията. Налице е реструктуриране на икономиката.

- В районната индустрия почти липсват големи фирми. Преобладаващите фирми са средни и малки по размер, като по-големите от тях са свързани със аграрния сектор.

- Ключов проблем за индустрията на района е изключително ниската инвестиционна активност. От тази гледна точка се очаква новооткритият гранично-пропускателен пункт при с. Лесово и близостта с Република Турция да увеличи интереса на инвеститорите към района.

- Ограничена с малки изключения и изостанала в технологично отношение е материалната база в сектора на производство на храни, напитки и тютюневи изделия.

- Липсва приемственост на квалифицираните кадри поради високата миграция на младите специалисти от района.

• Наличие на добра обезпеченост от квалифицирани кадри в областта на шивашката и трикотажна индустрия, дължаща се на дългогодишни традиции в производството на готови облекла от текстил и трикотаж основно в гр. Елхово, както и на наличието на профилирани учебни заведения.

SWOT анализ на района „Болярово – Елхово“

ВЪТРЕШНИ ФАКТОРИ	
СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
<ol style="list-style-type: none"> 1. Стратегическо географско положение. 2. Значителен природно-ресурсен потенциал за развитие на традиционно и биологично селско и горско стопанство(чиста земя, въздух, вода, гори и пасища, климат). 3. Природен комфорт и оптимално състояние на природната среда. 4. Значителен горски фонд. 5. Традиции, опит и квалификация на работната сила в района в областта на производството на аграрни продукти (зърнопроизводство, лозарство, говедовъдство, овцевъдство, козевъдство, пчеларство, рибовъдство). 6. Изградени малки предприятия произвеждащи конкурентна продукция (месопреработка, млекопреработка, производство на метли, първична преработка на вино, зеленчукова борса, билкопроизводство, производство на хляб и хлебни изделия). 7. Наличие на природни ресурси – минерални извори, гори, язовири и др. за развитие на специализирани видове туризъм (специализиран туризъм, балнеоложки, ловен, селски и риболовен). 8. Съхранено богато културно-историческо наследство. Живи традиции и автентичен фолклор. 9. Наличие на модерен ГКПП с. Лесово. 10. Установено партньорство с турски общини и НПО. 11. Изграждане на регионално депо за твърди битови отпадъци (ако има проект за депото, да се отбележи,ако е започнала реализация да се отбележи изграждащо се). 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Отрицателен демографски прираст и застаряващо население. 2. Високо ниво на безработицата. 3. Слаба икономическа активност сред населението. 4. Ниски доходи и ниска покупателна способност на населението. 5. Недобре развито гражданско общество. 6. Недостатъчен административен капацитет за привличане на външно финансиране. 7. Наличие на необработваеми земи и разпокъсани възстановени земи. 8. Раздробено отглеждане на животните в малки домакинства. 9. Липса на съвременна земеделска техника. 10. Липса на браншови структури на местно и регионално равнище в аграрния сектор. 11. Недостатъчна възможност за професионална реализация и проицитчащи от това засилени миграционни процеси към големите градове. 12. Ниска професионална подготовка и квалификация на работната сила. 13. Неизградени елементи на техническата инфраструктура. (Амотризирана канализационна мрежа по селата от двете общини, а на места липса на такава). 14. Остаряла и амортизирана МТБ на заведенията за образование и здравеопазване (болница, училища, детски градини и читалища). 15. Недостатъчно развита система за предоставяне на социални услуги (социални услуги за възрастни, услуги за хора със специфични потребности, липса на услуги на общността). 16. Липса на организирано сметосъбиране в селата и третиране на отпадъците във всички населени места.

<p>12. Наличие на работещи културни институции с традиции – музей, читалища и ОДК.</p> <p>13. Добре функционираща банкова мрежа и достъп до кредитиране;</p> <p>14. Наличие на основна пътна инфраструктура.</p> <p>15. Добре развита електроразпределителна мрежа.</p>	<p>17. Недостатъчна информираност на населението за начините за усвояване на средствата от европейските фондове.</p> <p>18. Липса на пречиствателни станции за отпадни води.</p> <p>19. Недостатъчен обхват на информационните технологии (недостатъчно покритие на мобилните оператори, ограничен достъп и ниско качество на интернет).</p> <p>20. Ограничени рекламни материали, представящи възможностите на района като място за инвестиции, работа и живеене.</p> <p>21. Разрушена напоителна система на територията, а в повечето населени места – липса на напоителни системи.</p> <p>22. Лошо състояние на четвъртокласната пътна мрежа между двете общини.</p>
---	---

ВЪНШНИ ФАКТОРИ	
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
<p>1. Задълбочаване на трансграничното сътрудничество и изграждане на КПП с. Странджа – с. Малкочлар (Р Турция) и създаване на Еврорегион „Странджа“.</p> <p>2. Използване на финансови инструменти на ЕС, национални и международни донорски програми.</p> <p>3. Държавна и регионална политика за развитие на малките и периферни общини.</p> <p>4. Засилен инвеститорски интерес.</p> <p>5. Използване на предимствата на природно-ресурсния потенциал за развитие на високотехнологично, интензивно и биологично земеделие, развитие на туризъм и преработвателна промишленост.</p> <p>6. Изграждане на малки предприятия, преработващи суровини от района.</p> <p>7. Подобряване на качеството на обучение, ориентирано към потребностите на бизнеса в района.</p> <p>8. Използване на възобновяеми енергийни източници.</p> <p>9. Газификация на района.</p>	<p>1. Недостатъчно ефективна държавна политика за преференции на региона.</p> <p>2. Ограничени финансови ресурси за развитие на регионалната икономика и човешките ресурси.</p> <p>3. Конкурентен натиск от европейски продукти и услуги на българския пазар.</p> <p>4. Високите изисквания на ЕС.</p> <p>5. Наличие на корупционни схеми и практики.</p> <p>6. Липса на финансови стимули за иновации и реструктуриране на отделни стопански сектори от икономиката.</p> <p>7. Глобална промяна в климатичните процеси – засушаване и наводнения.</p> <p>8. Увеличение на централизацията в организацията и управлението.</p> <p>9. Ограничен интерес от външни инвеститори.</p>

От анализа на силните и слаби страни произтичат няколко ключови извода:

1. Районът „Елхово–Болярово” разполага със стратегическо географско положение. Запазената природна среда, наличният природно-ресурсен потенциал са важни предпоставки за развитие на традиционно и биологично земеделие и горско стопанство. Традицията, опитът и квалификацията на работната сила в областта на аграрното производство, наличието на производствени мощности (месо-преработка, млекопреработка, първична преработка на вино, зеленчукова борса, билкопроизводство, производство на хляб и хлебни изделия) ще способстват за диверсификация на икономическите дейности в района.

2. Наличието на запазени природно-рекреационни ресурси – гори, язовири, минерални извори и др., осигурява значителен потенциал за развитие на специализирани видове туризъм (балнеоложки, ловен, селски и риболовен). Съхраненото богато културно-историческо наследство, живите традиции и автентичен фолклор е в основата на културния туризъм. Налице е потенциал за разработване и предлагане на интегриран регионален туристически продукт.

3. Населението на района се отличава с отрицателен демографски прираст и застаряващо население. Откроява се деструктивната роля на застаряването на населението. Този процес оказва влияние върху всички стопански сектори, като увеличава средната възраст на наетите. Повишават се разходите за социални дейности и здравеопазване. Ограничават се възможностите за формиране на собствени приходи поради намаляване на броя на наетите и силно нарастване на населението в надтрудоспособна възраст. Ниската квалификация и професионална подготовка е пречка за развитие на високотехнологични производства и услуги.

4. Инфраструктурата на района в голяма степен е амортизирана, а някои елементи са неизградени. Особено изразени са тези проблеми в здравеопазването и образованието. Ограничен е достъпът до информационни технологии.

5. Недостатъчният инвеститорски интерес, липсата на финансови ресурси и слабата икономическа активност сред населението са сериозни пречки за използване на потенциала на района.

Стратегия, избрана според силните и слаби страни

НСПРСР определя следните общи цели за периода 2007–2013 г.:

- Развитие на конкурентоспособни и основани на иновации земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост;
- Опазване на природните ресурси и околната среда в селските райони;
- Подобряване на качеството на живот и разнообразяване на възможностите за заетост в селските райони.

На базата на силните и слаби страни е разработена оздравителна стратегия, основаваща се на силните страни и заплахите (S-T) – основната насока е подобряване

на силните страни и намаляване на ефекта на заплахите. МСР на района „Елхово – Болярово“ определя следните основни цели:

1. Развитие на аграрно стопанство, използващо сравнителните предимства на територията на района, възможностите за затваряне на аграрнопромишлени цикли на базата на иновации и реструктуриране;

2. Подобряване на качеството на живот на територията на района чрез разширяване на заетостта в неземеделски дейности и развитие и достъп на местното население до основни услуги.

Първата цел е насочена към създаване на конкурентоспособно аграрно производство, в максимална степен използващо сравнителните предимства на територията на района. Благоприятният агроекологичен потенциал е в основата на отглеждане на зърнени култури, технически култури (кориандър), лозарство и овощарство. Конкурентната среда изисква в най-висока степен използване на териториалните предимства. Усилията ще се насочат към оптимизиране на връзките по вертикалната верига „земя – краен продукт“ чрез възстановяване и изграждане на микропредприятия, преработващи аграрни суровини и използващи нови технологии, като по такъв начин добавената стойност ще остане в района.

Тази цел ще бъде реализирана и чрез рационализиране на структурата на земеделските стопанства, подпомагане на младите фермери за създаване на стопанства с дългосрочна устойчивост.

Важно място при реализиране на целта ще има и адекватното равнище на икономическите и техническите знания и умения в областта на управлението на бизнеса, новите технологии, устойчивото управление на природните ресурси.

Втората цел е насочена към увеличаване на възможностите за заетост и подобряване на качеството на живот в района. Тази цел отразява напълно третата стратегическа насока на Общността, а именно „подобряване на условията на живот в селските райони и насърчаване на разнообразяването на тяхната икономика”.

Разнообразяването към неземеделски дейности допринася за създаване на възможности за трудова заетост в района чрез неземеделски дейности и услуги

В същото време земеделският сектор се характеризира с неефективно производство и ниски доходи на заетите в него. Това определя необходимостта от подпомагане на диверсификацията на дейността на земеделските стопанства. Чрез подкрепа на диверсификацията към неземеделски дейности и реализирането на инвестиции, целящи създаването на алтернативни доходи, може да бъде стимулирано социално-икономическото развитие и по този начин се полагат основите на устойчиво икономическо развитие. Районът се отличава с природна идентичност, културни ценности и традиции, чийто упадък би продължил без външна намеса. Запазването на вече съществуващите ценни занаятчийски традиции е важен елемент за трудовата заетост в селските райони, съхранявайки ценностите и образа на селските райони. Капацитетът и качеството на базите за настаняване на туристи

в района, както и услугите изостават от нарастващото търсене. Маркетинговите канали и средства, осигуряващи подпомагането на пазара на местните продукти и услуги са ограничени.

Основни резултати

Очаквани резултати по Ос 1:

1. Материално-техническа база, отговаряща на съвременни стандарти;
2. Повишен капацитет на човешкия ресурс в района;
3. Подобрена бизнес среда и условия за развитие на дейности, свързани със сравнителните предимства на територията и потребностите на жителите на района;
4. Подобрена инфраструктура, създаваща благоприятна бизнес среда;
5. Разнообразни икономически дейности и услуги, отговарящи на Европейските стандарти и утвърждаване на идентичността на района;
6. Устойчиви конкурентноспособни и жизнени стопански субекти, осигуряващи заетост;
7. Ограничаване на миграционните процеси в района.

Очаквани резултати по Ос 3:

1. Осигурена широка гама от услуги, предлагани на населението;
2. Социално включване на уязвимите обществени групи и подобрен достъп до услуги;
3. Устойчива селищна мрежа;
4. Подобрена околна среда;
5. Валоризация (стойностна оценка) на културно-историческото наследство;
6. Разработен регионален интегриран туристически продукт, осигуряващ заетост на местните хора и атрактивност за туристите.

Стратегия

Приоритетни теми:

1. Развитие на аграрно стопанство, съобразено с агроекологичния потенциал на района, традициите и човешкия капитал за производството на конкурентноспособни преработени и непреработени аграрни продукти;
2. Развитие на интегриран регионален туристически продукт, отговарящ на природния и социално-икономически потенциал и съхраняващ, и развиващ идентичността на района „Елхово–Болярово”.

Разработването на такава стратегия и възможностите за реализацията да се използват средства от Европейските фондове ще доведе до оживяване на икономическите дейности и повишаване на качеството на живот на територията на двете общини.

БЕЛЕЖКИ

¹ Подходът „ЛИДЕР” – основно ръководство – www.allesausserfern.at/rea

ЛИТЕРАТУРА

1. Общински план за развитие на община Елхово. Елхово, 2007.
2. Общински план за развитие на община, Болярово, 2007.
3. Програма за развитие на селските район 2007–2013 г. София, 2007.
3. **Марков, Ив.** Програма „ЛИДЕР” – възможности и практики. – В: Сборник доклади от конференцията на ИЮФ. В. Търново, 2007.
4. Подходът „ЛИДЕР” – основно ръководство – www.allesausserfern.at/rea